

Telegrafie - jak ji používat

ČRK + Telegrafie - jak ji používat

Mysleme si, že jsme se podle návodu z předchozí stránky naučili telegrafní abecedu. Co teď s ní? Odpověď spočívá v obecném možném obsahu radioamatérského spojení.

Radioamatéři si mohou popovídat o čemkoli, předpisy ale obsah jejich korespondence poněkud omezují; nutno zdůraznit, že omezení tkví ne v našich předpisech z dob totality, ale v předpisech **mezinárodních**. Že se člověk na veřejných místech nevybavuje o všelijakých státních či služebních tajemstvích, to je celkem obvyklé. Že slušný člověk - nejen na veřejných místech - nemluví vulgárně, to se přinejmenším učí ve škole. Jedno však amatér **nesmí**: fungovat jako pošta, což znamená nevysílat ve prospěch vlastní (ani dalších osob) zprávy, které mají takový význam, že by za normálních okolností byly poslány poštou, telefonem, telegramem apod..

Místo dlouhých definic použijme příklad. Na pásmu si jistě lze povzdechnout, že mi (např.) umřela babička. Nekorektní však bude, pokud tutéž informaci sdělím (např.) bratranci - radioamatéru slovy: "Babička umřela, má pohřeb zítra v 10 hodin ve strašnickém krematoriu, přijedť." V prvním případě v souladu s českou tradicí potisící zdůvodňujeme, proč je ten svět zlý a ničemný a všichni nám ubližují, což činíme obvykle tak často, že by nám to nestálo za poštovní známku, zatímco ve druhém případě se zcela zřetelně snažíme ušetřit poštovné za telegram.

Ti, kdo na amatérská pásma přešli z CB, považují někdy tato omezení za tíživé a zbytečné řehtání ouředního šimla. Radioamatérům tělem a duší však nevadí, protože většina pásem (rozhodně KV a 2m) je tak zaplněna, že další zatížení blábolním, které s amatěřením nemá nic společného, by bylo jejich zkázou.

Na pásmech časem najdeme řadu kamarádů, se kterými budeme mít vždy o čem popovídat. Většinou ale potkáme amatéry, které osobně neznáme, a spojení s nimi navazujeme obvykle hlavně k získání QSL lístku pro zlepšení DXCC skóre nebo pro jiný diplom či soutěž. Pro takové případy se za léta vžila základní forma spojení, která se v různých variantách opakuje znovu a znovu "jako když razítka sází", takže se jí říká "štampilková." Zde je jeden z možných příkladů, kde si úplně obyčejným způsobem popovídají Josef z Plzně (OK1XYZ) a Ray z New Yorku (W1ABC):

OK1XYZ

W1ABC

**CQ CQ CQ DE OK1XYZ OK1XYZ CQ CQ
CQ DE OK1XYZ OK1XYZ CQ CQ CQ DE
OK1XYZ PSE K**

*[Všeobecná výzva ze stanice OK1XYZ,
prosím, volejte.]*

OK1XYZ DE W1ABC W1ABC KN

[OK1XYZ volá W1ABC a poslouchá.]

**W1ABC DE OK1XYZ = GE DR OM TNX
FER CALL = UR RST 579 579 QTH
PLZEN PLZEN ES MY NAME IS JOSEF
JOSEF = HW? W1ABC DE OK1XYZ**

*[W1ABC odpovídá OK1XYZ. Dobrý
večer, (milý) kamaráde, děkuji za
zavolání. Poslouchám (s reportem)
579, vysílám z Plzně (a) moje jméno je
Josef. Jak jste to přijal? OK1XYZ
přechází na příjem pro W1ABC.]*

**OK1XYZ DE W1ABC = R OK DR OM
JOSEF MNI TKS FR QSO = UR RST IS
569 569 IN NEW YORK NEW YORK
AND OP IS RAY RAY = CPY OK? BK**

*[OK1XYZ, tady W1ABC. Přijato v
pořádku, (milý) Josefe, poslouchám (s
reportem) 569 v New Yorku, operátor
je Ray. Přijal jste to správně?
Přecházím na příjem.]*

W1ABC DE OK1XYZ = R FB AGN DR
RAY = RIG HERE IS TCVR ABT 100 W
OUT ANT AER IS GP = WX TODAY IS
CLOUDY AND FOGGY, TEMP ABT 10
DEG = MNI TKU FER QSO DR RAY =
NW QRU = PSE QSL = BEST 73 MNI
NICE DX AND HPE CUAGN DR RAY GL
= W1ABC DE OK1XYZ SK

*[W1ABC, odpovídá OK1XYZ. Přijato
opět výborně, (milý) Rayi. (Moje)
zařízení zde je transceiver (s) výkonem
asi 100 wattů a anténa je Ground
Plane. Počasí je dnes oblačné a
mlhavé, teplota kolem 10 stupňů
Celsia. Díky za spojení, (milý) Rayi, víc
pro vás nemám. Prosím o vzájemnou
výměnu staničních lístků. Mnoho
pozdravů, spoustu DXů a doufám
naslyšenou, Rayi. Mnoho štěstí.
OK1XYZ končí s W1ABC.]*

OK1XYZ DE W1ABC = UFB DR JOSEF
TU FR INFO UR RIG IS EXCELLENT =
MY TS840 SENDS ALSO 100 WATTS
INTO THE DIPOLE AER = ABT WX IN
NEW YORK = WE HAVE LOVELY
SPRING = THANKS FER NICE QSO
DEAR JOSEF = MY QSL CARD FER U IS
100 PERCENT OK ES SN = MY BEST 73
UFB DX AND CHEERIO DR JOSEF =
OK1XYZ DE W1ABC SK CL . .

*[OK1XYZ, tady W1ABC. Výborně, (milý)
Josefe, díky za informace, vaše zařízení
je excelentní. Můj (transceiver) TS840*

napájí (také) 100 wattů dipólovou anténou. (Něco) o počasí v New Yorku: máme kouzelné jaro. Díky za hezké spojení, (milý) Josefe. Můj QSL lístek (dostanete) na 100 procent a brzy. (Mnoho) pozdravů, nejlepší DX a ahoj, (milý) Josefe. W1ABC končí s OK1XYZ a vypíná stanici. (Následující dvě tečky se obvykle opravdu vysílají, aniž kdo ví proč.)]

**73 ES CUL . .
QRZ DE OK1XYZ OK1XYX PSE K**

[Mnoho pozdravů a naslyšenou. (Ani Josef si nemůže odpustit ty dvě tečky). Kdo mne (dále) volá, poslouchá OK1XYZ, prosím, volejte.]

Povšimněme si:

- Každé vysílání (relace) je uvedeno a ukončeno volacími značkami, přinejmenším do doby, než je vzájemná jistota o správnosti příjmu značek; přitom se nejprve uvede značka stanice **volané** a jako druhá značka stanice **volajících**. I pro situaci, kdy o už značkách není pochyb, mezinárodní předpisy požadují uvádět vlatní totožnost volací značkou; národní předpisy pak určují, kdy se tak má dít - u nás musí být značky obou korespondujících uváděny nejméně jednou za pět minut.
- Podstatné údaje spojení se předávají nejdříve a obvykle se opakují dvakrát nebo třikrát - počet opakování závisí na rušení na pásmu, síle signálu apod..
- Spojení je platné, pokud jsou správně vyměněny obě volací značky a reporty. Všechny ostatní údaje jsou zbytečné a lze je vynechat.
- Z příkladu je patrný rozdíl mezi Q-kódy a zkratkami: Q-kódy zkracují celé fráze, zkratky jen

jednotlivá slova. Typickou začátečnickou chybou je obrat **MY QTH IS ...**, protože už samotný Q-kód má význam "moje stanoviště je ...," takže v oné pokřivené formě vysíláme doslova "moje moje stanoviště je je".

- Obecně se rozsahem informací, které předáváme, přizpůsobujeme protistanici. Pokud nám například povídavý nudící se stařík sdělí **I AM 86 YRS OLD RETIRED POSTMAN**, opětuje stejnými údaji (a doplníme přání pevného zdraví). Pokud nám naopak někdo předá jen report, bylo by hulvátstvím zdržovat ho údaji o našem jménu a stanovišti, o popisu zařízení nemluvě.
- Ve spojení se sjedná výměna staničních lístků. Pro ně se používá přenesený význam Q-kódu **QSL** ("potvrzuji příjem"). Amatérskou modifikací kódu je **QSL** - "vzájemná výměna staničních lístků"; oba kódy nelze zaměnit. Obvyklá fráze je **PSE UR QSL MY SURE** - "prosím váš QSL lístek, můj (dostanete) jistě"; kdybychom použili na témže místě **PSE UR QSL**, byl by to nesmysl. Josef v našem příkladu použil korektní obrat **PSE QSL**.
- Na konci každého vysílání je zařazena zkratka **K** (přecházím na příjem) a její modifikace; je důležité je správně používat. **K** znamená přechod na příjem pro kohokoli, zatímco **KN** přechod na příjem pro konkrétní stanici. Zkratka **SK** znamená konec spojení, a vyšlu-li ji, neměl bych už s danou stanicí korespondovat. Zkratku **BK** používáme, jestliže jsme schopni slyšet signály protistanice i mezi vlastními telegrafními značkami.
- Ray použil zkratku **CL** - vypínám stanici. To se děje v situaci, když opravdu vypínáme stanici, tj. dáváme tak najevo, že na jakékoli volání už neodpovíme a uvolňujeme kmitočty (viz dále). Pokud jsme tuto zkratku vyslali, pak se v souladu s ní musíme i zachovat.
- Na české poměry překypuje spojení zdvořilostmi, děkováním apod.; to však odpovídá reálné amatérské praxi, která má původ v civilisovaném anglosaském světě. V situaci, kdy průměrný Čech hulvátsky zařve "Táhni do ...", se v normální cizině obvykle reaguje slovy "May I help you?". Není špatné si té pohody užít alespoň na radioamatérských pásmech...
- Anglická gramatika nerozlišuje tykání a vykání, vykání je vyjádřeno výše uvedenými zdvořilostními obraty. V zahraničí si radioamatéři na pásmech vykájí nebo tykájí podle toho, jak se v konkrétním případě oslovují v běžném životě. Ačkoli ani Rusové - pokud se neznají - si na pásmu netykájí, u nás byl v poválečné "socialisační" euforii přijat generální zvyk všem amatérům na pásmu tykat, což vede k paradoxnímu jevu, že si u nás občas dva lidé na pásmu tykájí a v občanském životě vykájí.

Nedejme se splést: budeme-li navazovat spojení s neznámým amatérem v němčině, ruštině a v řadě jiných jazyků, budeme **vykat**.

A co když ...

- nechceme navázat spojení s kýmkoli, ale s určitou zemí nebo kontinentem? Pak použijeme tzv. "**směrovou výzvu**", např. **CQ AF CQ AF ...** bude chápáno jako výzva pro stanice z Afriky, **CQ DX CQ DX ...** vyjádří naši chuť pracovat s jakoukoli DX stanicí (tj. stanicí vzdálenější než 3000 km na KV nebo 1000 km na VKV) a **CQ JT CQ JT ...** bude voláním všech stanic v Mongolsku (nebude obvykle moc platné).
- jsme něco podstatného nepřijali? Pak stačí se v další relaci zeptat, např. formulací **HVY QRM PSE RPT QTH ...**, což bude chápáno jako "Jsem velmi rušen jinými stanicemi, prosím, opakujte své stanoviště...". A když jsme nepřijali nic, pak stále ještě zbývá **R NIL PSE RPT ALL ...** ("nic jsem nepřijal, opakujte, prosím, vše").
- protistanice vysílá moc rychle? S využitím výhod Q-kódu požádáme o snížení tempa, třeba **CPY NIL, PSE QRS**, tedy "Nic jsem nepřijal, snižte, prosím, rychlost vysílání." Je přirozeným rysem gentlemanského chování přizpůsobit své tempo vysílání protistanice. Slyšíme-li vysílat výzvu pomalu, musíme stejně zavolat. Vysíláme-li výzvu a ozve se nám stanice s pomalejším vysíláním, opět musíme snížit tempo. Jako začátečníci tuto praxi oceníme: budeme-li sami vysílat tak rychle, jak jsme schopni přijímat, protistanice se automaticky přispůsobí našim schopnostem.
- spojení skončilo: kdo zůstane na kmitočtu? Obecně kmitočet "patří" tomu, kdo ho obsadil dříve. V našem příkladu obsadil kmitočet voláním všeobecné výzvy Josef, a po skončení spojení na něm proto zůstává (vysílá **QRZ?**, tedy se ptá, kdo další ho volá). Na kmitočtu může zůstat, dokud ho to baví. Až ho to bavit přestane, může udělat tři věci:
 1. prostě přestat vysílat a nechat případné posluchače na rozpacích, jestli kmitočet uvolnil, umřel, nebo mu vypli proud,
 2. vyslat na konci spojení zkratku **CL**, čímž dá najevo, že kmitočet je k dispozici tomu, s kým pracoval naposledy, a pokud ta stanice nemá o kmitočet zájem, pak je kmitočet k dispozici komukoli,
 3. vyslat na konci informaci (např.) **NW QSY SSB**, ("nyní se odladuji do SSB části tohoto pásma")

anebo **QSY 20 M**, ("přeladuji se na pásmo 20 metrů"), čímž dá najevo, že se odladuje na 14 MHz a zachovává modulaci; původní kmitočet je pak volně k dispozici.

Popsané zásady ovšem nejsou dogma a uplatní hlavně tehdy, je-li pásmo přeplněné a volný kmitočet se hledá obtížně. Jinak určitě můžeme "svůj" kmitočet gentlemansky přepustit, aniž bychom si tím způsobili mnoho potíží.

- slyším spojení dvou stanic, ze souvislostí vidím, že na kmitočtu zůstane stanice, která mne nezajímá; jak se dovolat té druhé, kterou tak potřebuju? Najdeme na tomtéž pásmu volný a nerušený kmitočet; je třeba 15 kHz nad stávajícím provozním kmitočtem. Počkáme na konec spojení a za poslední relací stanice, která nás zajímá (třeba W1ABC), vyšleme rychle a krátce **W1ABC DE OK1ZYX PSE QSY 15 UP** ("pro W1ABC od OK1ZYX: přeladte se, prosím, v tomto pásmu o 15 kHz nahoru, zavolám vás"). Budeme doufat, že W1ABC zareaguje kratičkým sdělením, třeba **OK1ZYX QSY OK** ("OK1ZYX: přijímám váš návrh na změnu kmitočtu"). Na novém kmitočtu se jako první ozve ten, kdo oznámí nebo navrhne změnu kmitočtu. V daném případě si tedy poslechneme konec spojení W1ABC s OK1XYZ, a jakmile toto spojení skončí, přejdeme na kmitočet o 15 kHz vyšší a budeme volat W1ABC ("**W1ABC W1ABC DE OK1ZYX OK1ZYX**"), dokud se nám neozve.
- slyším stanici volat směrovou výzvu - mohu ji zavolat, i když kriteria výzvy nespĺňuji? Pak pochopitelně volat **nesmíme**, i kdyby se nám stanice sebevíc hodila do nějakého diplomu, protože bychom ji rušili a zdržovali. Totéž bez výjimky platí pro jakoukoli situaci, kdy někoho slyšíme volat kohokoli způsobem, který nás jako příjemce vylučuje (typicky: operátor vzácné stanice v chumlu volajících stanic nezachytí celou značku a zavolá třeba "DK1?"; tehdy mohou volat jen stanice s prefixem DK1 a my jako stanice z OK volat opravdu **nesmíme**, jinak vyvoláme zbytečné rušení a zdržení všech včetně nás samých).

Co znamená, slyším-li značku ...

- doplněnou lomítkem a údaji **/P**, **/M**, **/MM** nebo **/AM**, třeba **OK1XYZ/M**? Doplnující údaje za lomítkem nejčastěji vyjadřují, že stanice vysílá mimo své vlastní trvalé stanoviště, přičemž jednotlivé údaje znamenají:
 - **/P** přenosná (portable) stanice, tj. stanice, kterou lze přenášet (převážet) na jiná stanoviště a z nich **pak** vysílat (vysílat během přenášení/převozu není stanice technicky způsobilá),
 - **/M** pohyblivá (mobilní) stanice, tj. stanice, která je způsobilá vysílat i za pohybu, není přitom podstatné, zda se opravdu pohybuje,
 - **/MM** stanice umístěná na námořní lodi,

- o **/AM** stanice umístěná v letadle.

Amatéři v OK mívají díky nepřesné formulaci našich předpisů nejasnosti o rozdílu mezi stanicí přenosnou a mobilní, protože si neuvědomují, že rozhodující je technická způsobilost stanice, nikoli aktuální stanoviště či pohyb. Zrodil se třeba umělý problém, zda stanice umístěná v autě a schopná vysílat za jízdy, je /P nebo /M v situaci, kdy auto stojí před spuštěnými závory. V takovém případě jde jednoznačně o stanici mobilní, neboť je schopna vysílat za pohybu (není důležité, že se v daném okamžiku nepohybuje). Jiná oblíbená otázka je, zda je stanice /M v situaci, kdy ji nosíme v ruce po bytě, kde máme stálé QTH, a vysíláme. V takové situaci vysíláme ze stálého stanoviště a proto značku nedoplníme ničím. Trvalé stanoviště je určeno údajem zapsaným v povolovací listině. Dali-li jsme si jako QTH zapsat Křečkovice 85, okr. Veleslavin, pak je stálým stanovištěm vše, co je popsáno touto adresou, tedy nejen náš byt, ale celý dům v Křečkovických 85 včetně půdy, sklepa i pozemku, na němž stojí.

K provozu stanice z lodi či letadla je nutný souhlas vlastníka (provozovatele) tohoto dopravního prostředku. To je zásada platná mezinárodně a je míněna zcela vážně. Hlavně letadla jsou přeplněna elektronikou, která může být rušena i slabým vF polem vyzářeným třeba jen ruční stanicí. Zbytečné experimenty si proto odpustíme hlavně v zájmu zachování života svého i svých spolucestujících...

- uvedenou prefixem a lomítkem, třeba **ISO/F6BUM**? Jde o stanici vysílající z cizí země; před lomítkem je prefix hostitelské země (nebo regionu hostitelské země), za lomítkem značka hosta. Někde se setkáváme s opačným pořadím (F6BUM/ISO), význam je však stejný.
- doplněnou lomítkem a číslem, např. **SM0BB/3**? Jde o jinou formu vyjádření provozu mimo trvalé stanoviště, který se užívá v některých zemích, kde číslo ve značce vyjadřuje region země. Pokud by se takový systém užíval u nás, pak stanice z Moravy by v Čechách vysílala jako OK2AB/1.
- doplněnou lomítkem a další úplnou značkou, třeba **OK1AB/OK2CD**? Jde o dnes už zřídka užívanou složenou značku, již předpisy některých zemí ukládaly užívat v situaci, kdy amatér byl hostem a vysílal u jiného amatéra (to dřívější předpisy výslovně ukládaly i u nás). Na prvním místě je značka hostitele, za lomítkem značka hosta. V našem příkladu byl tedy u hostitele OK1AB hostem OK2CD.

Takových detailů k povšimnutí nebo k odpovězení je spousta; zde jsme se však zaměřili jen na základní provozní zvyklosti.

Pohled na stampilkové spojení určitě neokouzlí: "To se mám učit, skládat zkoušky, utrácet tisíce za zařízení a válčit se sousedy kvůli anténám jen kvůli takovémuhle nicotnostem?" Naštěstí je realita

příjemnější. Spojení tohoto typu navzazují hlavně začátečníci a obloží se při nich v radioamatérském provozu. Až jich naváží pár desítek či stovek, najdou si pro sebe vlastní oblíbenou specialisaci a vrhnou se na DX provoz, závody, sbírání diplomů, technické experimenty a jiné atraktivity.

I stampilkové spojení se může změnit v příjemné popovídání, když potkáme někoho známého nebo zajímavého, narazíme na technický problém, zjistíme, že stanice vysílá z místa, kam se chystáme na dovolenou atp.; potom se může rozvinout velmi dlouhá debata i na několik hodin.

Štampilkové spojení se dnes stále častěji vyskytuje v poněkud zestručnělé formě. Předchozí příklad se podle ní změní třeba takto:

OK1XYZ	W1ABC
CQ CQ CQ DE OK1XYZ OK1XYZ CQ CQ CQ DE OK1XYZ OK1XYZ PSE K	
	OK1XYZ DE W1ABC W1ABC KN
W1ABC GE RST 579 579 QTH PLZEN PLZEN OP JOSEF JOSEF = HW? BK	
	DE W1ABC = R OK DR JOSEF RST 569 569 IN NEW YORK NEW YORK NAME RAY RAY = OK? BK
DE OK1XYZ = R FB AGN TKU FER QSO = PSE QSL = 73 MNI DX CUL RAY = W1ABC DE OK1XYZ SK	
	DE W1ABC = FB JOSEF TU FR QSO = QSL OK = 73 UFB DX CHEERIO = OK1XYZ DE W1ABC SK CL . .
TU . . QRZ DE OK1XYZ OK1XYZ PSE K	

Povšimněme si:

- Ubyla výměna údajů o zařízení a o počasí.
- Odpadla řada formalit, i když základní zdvořilá forma je zachována.
- Obě značky současně se vyměňují jen na začátku spojení (aby byla jistá totožnost obou stanic) a na jeho konci (aby případní posluchači a zájemci o spojení mohli pochopit, kdo s kým koreponduje a kdo zůstane na kmitočtu). Uprostřed spojení každá stanice uvodí relaci jen vlastní značkou.

Už v této zkrácené formě ušetříme dost času, zkracovat lze však ještě dále a skoro se přiblížit stylu expedičního provozu:

OK1XYZ	W1ABC
CQ CQ CQ DE OK1XYZ OK1XYZ CQ CQ CQ DE OK1XYZ OK1XYZ PSE K	
	W1ABC W1ABC
W1ABC 579 579 OP JOSEF JOSEF BK	
	GE 569 569 NAME RAY RAY BK
R OK 73 TU . .	
	TKS 73
QRZ DE OK1XYZ OK1XYZ PSE K	

Taková spojení navazují lidé, kteří si opravdu nemají co říci, a jejich motivem k navázání spojení je výhradně získání QSL lístku. Podobně struční však budeme i tehdy, kdy čitelnost signálů je špatná (ať už díky malé síle nebo velkému rušení) a delší konverzace by byla obtížná.

Z logiky věci plyne, že o tom, zda bude spojení rozvinutější či stručnější, rozhoduje ten, kdo je zahájil (voláním výzvy nebo frází **QRZ?**), tedy prakticky ten, kdo je "držitelem" kmitočtu.

Na této stránce popisujeme spojení navázaná v obecné situaci. Spojením v DX provozu a v závodech jsou věnovány jiné naše stránky.

Chtěli jsme předvést, jak se používá telegrafie v praxi. Bezděky jsme tak popsali i osnovu a obsah obecného radioamatérského spojení jakýmkoli druhem provozu: telefonii, radiodálnopisem a dalšími digitálními módy, ba i spojení SSTV.

© OK1XU, 1998

» 6142x přečteno

Copyright ©2009 Český radioklub / www.crk.cz
U Pergamenky 3, 170 00 Praha 7 / Kompletní kontakt

Design B&M - Benes&Michl, scripty OK1PUL - Pavel "Muki" & Drupal